אוצר מדרשים — דורשי חמורות

דורשי חמורות

[מאוצר ישראל ומאמר לויטערבאך]

אמר להן ר"ג לחכמים: סופרים! הניחו לי ואדרשנה כמין חומר, כשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה (סוטה ט"ו. על מנחת סוטה שבאה משעורין).

—ר' שמעון ברבי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר, מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית (שהעבד נרצע עליו)? אמר הקב"ה דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בנ"י עבדים ולא עבדים לעבדים והוצאתים מעבדות לחרות, והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע בפניהם (קדושין כ"ב.).

—חמשה דברים היה ריב"ז אומר כמין חומר: א') מפני מה גלו ישראל לבבל יותר מכל הארצות כולן מפני שבית אברהם אבינו היה משם, משלו משל למה"ד לאשה שקלקלה על בעלה להיכן משלחה לבית אביה. ב') בלוחות הראשונות הוא אומר והלוחות מעשה אלקים המה (שמות ל"ב ט"ז), ובשניות מעשה משה והמכתב מכתב אלקים הוא (שם ל"ד א'). משלו משל למה"ד למלך ב"ו שקדש את האשה הוא מביא את הלבלר ואת הקולמוס ואת הדיו ואת השטר ואת העדים. קלקלה היא מביאה את הכל, דייה שיתן לה המלך כתב היכר יד שלו. ג') מה נשתנה אזן מכל האברים שבגוף (שהעבד נרצע בו)? אמר הקב"ה אזן ששמעה קולי על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים (שמות כ"א ו'), ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע. ד) ואומר מזבח אבנים וגו' לא תניף עליהם ברזל (דברים כ"ז ה'), וכי מה ראה הכתוב לפסול את הברזל יותר מכל מיני מתכות? מפני שהחרב נעשה ממנו, והחרב סימן פורענות והמזבח סימן כפרה. והלא דברים ק"ו, ומה אבנים שאינן לא רואות ולא שומעות ולא מדברות, על שמטילות כפרה בין ישראל לאביהן שבשמים אמר הכתוב לא תניף עליהן ברזל, בני תורה שהם כפרה לעולם על אחת כו"כ שלא ליגע בהם אחד מן המזיקין כולן. ה') הרי הוא אומר אבנים שלימות תבנה את מזבח ה' אלקיך, אבנים שמטילות שלום, והלא דברים ק"ו ומה אם אבנים שאינן לא רואות ולא שומעות ולא מדברות, על שמטילות שלום בין ישראל לאביהן שבשמים אומר המקום יהא שלמים לפני, בני תורה שהן שלום בעולם על אחת כו"כ שיהיו שלמים לפני המקום (תוספתא ב"ק פ"ז, וקדושין כ"ב:).

במס' שמחות פ"ח הובאו מהם ארבעה דברים. ושנים האחרונים הם מריב"ז אך לא נזכרו בשמו.

דורשי חמורות אומרים:

א') ונתצתם את מזבחותם (דברים י"ב ג') מה חטאו עצים ואבנים? אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידיהם אמר הכתוב ונתצתם, והרי דברים ק"ו ומה אם עצים ואבנים שאין בהם לא זכות ולא

חובה לא טובה ולא רעה, על שבאה תקלה על ידיהם לאדם אמרה תורה ונתצתם, אדם שהוא גורם להחטיא את חבירו ומטהו מדרך חיים לדרך מות על אחת כו"כ.

ב') והרגת את האשה ואת הבהמה (ויקרא כ' ט"ז), אם אדם חטא בהמה מה חטאה? אלא לפי שבאה לאדם רעה על ידה, שלא תהא בהמה עוברת בשוק ואומרים זו בהמה שנסקל פלוני על ידה. והרי דברים ק"ו ומה אם בהמה שאין בה לא זכות ולא חובה לא טובה ולא רעה, על שבאה לאדם תקלה על ידה אמרה התורה תסקל, האדם שהוא גורם להחטיא את חברו ומטהו מדרך חיים לדרך מות על אחת כמה וכמה.

ג') וכן הוא אומר באבני מזבח וכו'.

ד') וכן הוא אומר אבנים שלמות וכו'.

—דורשי חמורות אמרו והיו חייך תלואים לך מנגד (דברים כ"ח:ס"ו), זה התולה תפיליו (ברכות כ"ד.).

—הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר (בראשית ל"ו:כ"ד), דורשי חמורות היו אומרים ענה פסול היה לפיכך הביא פסולין לעולם וכו' (פסחים נ"ד.).

—טעם על מתנות כהונה, דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד, וכן הוא אומר ויקח רומח בידו, ולחיים כנגד תפלה וכן הוא אומר ויעמוד פנחס ויפלל, קבה כמשמעה וכן הוא אומר ואת האשה אל קבתה (חולין קל"ד: וספרי שופטים סי' קס"ה).